

УДК 332.146:330.322

М. В. КОНДРАШОВА

ОСНОВА ФОРМУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ І ОПЕРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЯМИ

Запропоновано структуру органів регіонального управління для визначення параметрів інвестиційної політики. Розглянуто державне регулювання інвестиційного процесу в регіоні.

The structure of organs of regional management is improved, for determination of parameters of investment policy. The state adjusting of investment process is considered in a region.

Науково обґрунтоване управління розвитком виробничого потенціалу промисловості регіону вимагає структурної перебудови органів управління економікою регіону, уточнення їх функцій і створення системи моніторингу індикаторів розвитку виробничого потенціалу промисловості регіону як основи формування регіональної інвестиційної політики і оперативного управління інвестиціями.

Вагомий внесок у вивчення проблем оптимізації інвестиційних процесів, наукового дослідження методів залучення інвестицій і формування шляхів підвищення ефективності їх використання як у галузевому, так і в регіональному аспектах здійснили такі вітчизняні науковці, як Ю. Бажал, С. Бандур, П. Бельський, І. Бланк, Є. Бойко, О. Гаврилюк, В. Геєць, Б. Губський, М. Долішній, Б. Кваснюк, М. Козоріз, О. Кузьмін, І. Лукінов, Д. Лук'яненко, В. Ляшенко, В. Мамутов, Л. Мармуль, М. Мельник, А. Мокій, А. Пересада, Б. Пшик, С. Реверчук, В. Сиденко, І. Терон, А. Філіпенко, Ф. Хміль, О. Чемерис, М. Чумаченко, В. Шевчук, І. Школа та ін.

Метою статті є пропозиція шляхів удосконалення структури органів регіонального управління для визначення параметрів інвестиційної політики. Для цього необхідно розглянути державне регулювання інвестиційного процесу в регіоні.

З метою покращання координації діяльності органів державного управління та підвищення ефективності роботи з інвесторами у структурі обласної державної адміністрації пропонується створити Головне управління інвестиційної політики, зовнішньоекономічної діяльності та містобудування, а також раду з інвестицій, комітет з інвестицій і комісію з ризиків. Головне управління інвестиційної політики, зовнішньоекономічної діяльності та містобудування може бути створене шляхом трансформації Управління інвестиційної політики та зовнішньоекономічної діяльності та відділу інвестицій.

Запровадження системи моніторингу виробничого потенціалу регіону вимагатиме уточнення функцій цих органів.

Функціями Головного управління інвестиційної політики, зовнішньоекономічної діяльності та містобудування, які братимуть участь у проведенні інвестиційної політики будуть такі:

- участь у розробці проектів галузевих адресних програм;
- організація, проведення та участь у презентаційних форумах та ярмарках – реалізація промоційної політики, маркетингової програми;
- супровід інвестиційних проектів у пріоритетних напрямках інвестування – співпраця з іноземними та внутрішніми інвесторами, які вже реалізують інвестиційні проекти;
- участь у розробці інвестиційних проектів і пропозицій – підготовка інвестиційних проектів і пропозицій, опрацювання потенційних об'єктів для інвестування;
- пошук потенційних інвесторів, ознайомлення їх із інвестиційними пропозиціями
- залучення іноземних та внутрішніх інвесторів;
- організація конкурсів на розміщення державних замовлень;
- розробка пропозицій і здійснення заходів щодо розвитку виробничого потенціалу регіону та містобудування із залученням інвестицій;
- контроль за виконанням умов інвестиційних договорів;
- контроль за дотриманням чинного законодавства;
- забезпечення розробки проектів щорічних програм, середньострокових і довгострокових прогнозів соціально-економічного розвитку області, організація їх виконання;
- сприяння розвитку науки, реалізації інноваційних проектів і наукових програм з економічних питань;
- внесення в установленому порядку пропозиції щодо залучення іноземних інвестицій для розвитку територіально-господарського потенціалу області, регулювання інвестиційної діяльності;
- координація діяльності науково-дослідних і проектних інститутів, їх філій з питань економіки, промисловості, інновацій і регіонального розвитку;
- організація реалізації політики регіонального розвитку, залучення інвестицій, зовнішньоекономічної діяльності та промоцій області.

Серед основних завдань ради з інвестицій мають бути такі: усунення всіх адміністративних і відомчих бар'єрів; спрощення і прискорення процедур прийняття рішень з питань інвестиційної політики і підтримки конкретних інвестиційних проектів; установлення належного порядку розгляду звернень інвесторів і підприємців, їх належне врахування під час ухвалення рішень; здійснення захисту прав інвесторів і підприємців. Чисельність ради доцільно обмежити 13 – 15 чол., до їх складу можна включити голову об'єднання підприємців і голів райдержадміністрацій.

Для здійснення поточного державного регулювання інвестиційного процесу в регіоні пропонується створити спеціальний комітет з інвестицій, що буде визначати і затверджувати основні пріоритети і напрямки інвестицій. Його членами можуть бути представники великих підприємств, інвестиційних фондів і компаній, науковці, незалежні експерти.

З метою регулярної оцінки ситуації з точки зору ризиків доцільно створити при раді спеціалізований підрозділ – комісію з ризиків.

Основними завданнями комісії мають бути експертиза інвестиційних проектів і розробка основних заходів стосовно такого: підтримки ліквідності і платоспроможності

проектів; визначення розмірів відсоткових ставок; зниження небезпеки коливання курсів валют; формування кредитного та інвестиційного портфелю; запобігання негативних наслідків інфляції; страхування планів, проектів і програм з урахуванням ризиків; оцінки якості інвесторів, партнерів і агентів, визначення складу небезпечних партнерів і агентів; збору і обробки інформації для оцінки ризиків, включаючи спеціальну інформацію щодо безпеки регіону.

Для забезпечення роботи комісії з ризиків доцільне створення в комітеті по інвестиціях спеціального підрозділу, який забезпечуватиме комісію інформацією і аналітичним матеріалом, необхідним для формування і здійснення політики в області ризиків. У положення щодо даного підрозділу слід внести пункти щодо порядку і правил доступу і використання інформації для аналізу, а також повноваження у сфері області здійснення заходів з обмеження ризиків і розслідування їх наслідків.

Основна мета моніторингу виробничого потенціалу промисловості – забезпечення територіальних органів влади оперативною і точною інформацією про стан змін, що відбуваються в усіх галузях промисловості регіону для своєчасного використання економічних методів регулювання стану останньої в пріоритетних напрямках [1, с. 69].

Системна організація моніторингу виробничого потенціалу промисловості повинна включати такі етапи:

- аналіз соціально-економічного становища регіону;
- визначення основних факторів, що впливають на розвиток виробничого потенціалу промисловості регіону;
- виявлення можливих соціально-економічних наслідків скорочення виробничого потенціалу промисловості регіону;
- систематизація та групування методів регулювання розвитку виробничого потенціалу промисловості;
- визначення цілей, завдань і засобів регіональної політики у сфері розвитку виробничого потенціалу промисловості [5, с. 38].

Окреслена етапність моніторингу дозволить зорієнтувати розробників як державних, так і регіональних програм, зокрема можливостей додаткового освоєння території, цілей і способів реалізації програм підтримки підприємництва. При цьому способи досягнення конкретних соціальних результатів (забезпечення новими робочими місцями, контроль за рівнем безробіття, зниженням рівня техногенного навантаження на території тощо) можуть відрізнятися залежно від типу регіону.

Визначення критеріїв вибору індикаторів передбачає таку послідовність дій: а) визначення функцій, які буде виконувати система індикаторів розвитку економічного потенціалу в загальній системі управління регіоном; б) визначення критеріїв відбору індикаторів.

1. Визначати чи виражати цілі, що впливають із загальнодержавних/регіональних стратегічних програм розвитку виробничого потенціалу промисловості. Індикатори відображають ключові цілі та заходи, які визначені в рамках регіональних інвестиційних програм і програм інноваційно-конкурентного розвитку економіки України. Це дасть можливість установлювати низку цільових показників для кожного

індикатора, забезпечуючи таким чином більш чітке бачення та розуміння загальних цілей інвестиційної політики.

2. Забезпечувати основу для оцінювання ходу реалізації цих стратегій на різних рівнях (технічні та управлінські цілі). Індикатори дають можливість здійснювати вимірювання, відслідковування, оцінку та аналіз темпів і ефективності інвестиційних процесів у регіоні та, у випадку необхідності, корегувати загальну інвестиційну політику таким чином, щоб спрямувати інвестиційні надходження на стратегічні напрямки розвитку економіки регіону. Це також дає можливість передачі відповідальності за досягнення певних індивідуальних цільових показників різними відомствами (наприклад, основних показників технічного рівня промисловості регіону або обсягу фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств) та навіть здійснювати оцінку ефективності діяльності певних елементів структури державного управління з позицій досягнення цілей інвестиційної політики.

3. Індикатори також можуть використовуватися для забезпечення інформаційної підтримки процесів планування та прийняття рішень у регіональних адміністраціях та інших відомствах і організаціях. Це доцільно, перш за все, для інформування про наслідки і результати реалізації розроблених з урахуванням особливостей регіону програм, прийнятих в окремих відомствах і організаціях, з тим, щоб ці наслідки і результати могли бути проаналізовані в більш широкому контексті.

Критерії, які можуть бути використаними під час розробки наборів індикаторів чи під час вибору яких-небудь альтернативних індикаторів, можна згрупувати за трьома основними тематичними категоріями.

1. Адекватне відображення реальної ситуації:

- відображення динаміки змін виробничого потенціалу промисловості;
- висока чутливість до змін;
- чітка спрямованість позитивної чи негативної оцінки змін, що відбуваються.

2. Зв'язок з політичними рішеннями на рівні регіону:

- відповідність регіональній інвестиційній політиці;
- концентрація уваги на найбільш суттєвих питаннях.

3. Ефективна передача інформації:

- доступність для розуміння ключовими зацікавленими сторонами;
- широта розповсюдження інформації серед зацікавлених сторін;
- достовірність, точність, надійність
- базування на наявній системі національної статистики.

Для регіону доцільні індикатори, які мають зрозумілий економічний зміст, і використання яких буде допомагати зрозуміти тенденції в розвитку соціальної та економічної ситуації [6, с. 34].

Показники, які характеризують виробничий потенціал промисловості регіону, повинні відповідати таким вимогам: їх кількість не повинна бути великою, в той же час показники повинні максимально точно і повно відображати процес і його результат; повинні бути співмірні у часі та просторі й узгоджуватись з наявною практикою і конкретними прогностичними завданнями; не повинні містити повторного рахунку одних і тих же елементів; відповідати стандартам системи національних розрахунків, адаптованих до умов вітчизняної економіки.

Важливою проблемою вибору індикаторів є їх конкретна інтерпретація – у вигляді валових натуральних показників (сумарні обсяги ресурсів, валові показники на душу населення, одиницю площі тощо) чи питомих показників (енергоємність, інноваційна активність промислових підприємств, впровадження інноваційних проектів та ін.). Для першої групи індикаторів характерне натуральне вираження, для другої – “натурально-вартісне” [3, с. 88]. Вважаємо, що вибір між цими показниками повинен визначатися цілями та сферами використання індикатора. Так, для оцінювання структурно-технологічних тенденцій виробничого потенціалу, зміни галузевої структури економіки регіону більше підходять питомі показники. Вони також зручні для прогнозування економічного розвитку регіону на перспективу; це своєрідний “технологічний” аналіз. Валові індикатори краще підходять для аналізу ситуації, що склалася, ступеня її адекватності існуючим у регіоні виробництвам. Ці індикатори зручно використовувати для обмежених територій у розрізі районів і міст обласного значення.

Пропонуємо таке групування показників за їх соціально-економічним змістом: показники вкладу і корисності підприємства регіону; показники інтенсивності змін виробничого потенціалу промисловості регіону; показники інтенсивності змін привабливості регіону.

Систему моніторингу виробничого потенціалу промисловості варто вдосконалювати залежно від етапів реалізації державних і регіональних програм інноваційного розвитку промисловості та ходу її виконання. Ця система повинна розроблятися поетапно з максимальним використанням уже створених організаційних структур і інформаційних потоків про стан як державних, так і недержавних підприємств, організацій і установ.

Індикатори розвитку виробничого потенціалу промисловості регіону вважаємо випереджальною базою порівняння при визначенні підприємств – “полюсів зростання”, через які “включається” механізм акселерації для стимулювання економічного зростання регіону [4, с. 119].

Оскільки система індикаторів не може охоплювати всі без винятку підприємства, розташовані в регіоні, моніторинг процесів пропонуємо проводити за методом головного масиву, тобто за показниками, що характеризують стан цього потенціалу в найбільших підприємствах. Великі підприємства можна вважати своєрідними полюсами зростання, які задіюють механізм інвестиційного мультиплікатора.

Під регіональною інвестиційною політикою розуміється система заходів здійснюваних на рівні регіону, які сприяють мобілізації інвестиційних ресурсів і визначенню напрямів їх найбільш ефективного і раціонального використання в інтересах населення регіону і окремих інвесторів. Вона повинна бути спрямована на підйом економіки і підвищення ефективності виробництва в регіоні, забезпечення самофінансування і позитивних передумов розвитку регіону в майбутньому [2, с. 125].

Підкреслимо, що інвестиційна політика в кожному регіоні України має свої особливості, які зумовлені такими факторами:

- економічною і соціальною політикою, яка проводиться в регіоні;
- наявністю виробничого потенціалу;
- географічним розташуванням;

- природнокліматичними умовами;
- привабливістю регіону для іноземних інвестицій та ін.

До основних завдань управління інвестиційною діяльністю в регіоні відносяться такі:

- створення інфраструктури інвестиційного ринку;
- визначення пріоритетних напрямів укладення інвестицій;
- створення умов для залучення позабюджетних джерел фінансування інвестицій, у тому числі вільних коштів населення, іноземних інвестицій та інвестицій з інших регіонів країни.

Зміна масштабів функціонування економічної системи регіону призводить до додаткового залучення ресурсів і інвестицій. Необхідною умовою при цьому повинна бути така ситуація, коли збільшення вартості виробничого потенціалу промисловості регіону при залученні додаткових ресурсів і інвестицій перекривається суттєвим підвищенням кінцевих результатів. Потрібно відмітити, що показники покращання кінцевих результатів можуть мати різне змістовне наповнення, зокрема вони можуть визначатись як збільшення валового регіонального продукту, доданої вартості, прибутку.

У рамках проведених досліджень зроблено спробу визначати найбільш загальні показники, які можуть слугувати орієнтирами для подальшого прогнозування розвитку регіону за основними показниками виробничого потенціалу промисловості.

Випадкова компонента необхідна для корегування прогнозних значень. Розроблені моделі можуть використовуватись для прогнозування розвитку виробничого потенціалу промисловості на більш тривалий період і, відповідно, – для визначення параметрів інвестиційної політики.

Система індикаторів виробничого потенціалу промисловості повинна виконувати такі функції: визначати чи виражати цілі, що витікають з загальнодержавних/ регіональних стратегічних програм розвитку виробничого потенціалу промисловості; забезпечувати основу для оцінювання ходу реалізації цих стратегій на різних рівнях (технічні та управлінські цілі); забезпечувати інформаційну підтримку процесів планування та прийняття рішень в регіональних адміністраціях. Виходячи з цього, нами запропоновано вдосконалення структури органів регіонального управління, орієнтованого на розвиток виробничого потенціалу промисловості регіону.

Література:

1. *Варламова Г. О.* Інвестиційний маркетинг і моніторинг галузей промисловості України / Г. О. Варламова // Актуальні проблеми економіки. – 2005. – № 3 (45). – С. 68–74.
2. *Дубініна М. В.* Сучасний розвиток виробничої сфери в регіонах України / М. В. Дубініна, М. О. Солдак // Економіка промисловості. – 2005. – № 1 (27). – С. 124–131.
3. *Слейко Я. І.* Інвестиції, ризик, прогноз : [навч. посіб. для студ. вузів] / Я. І. Слейко, О. І. Слейко, К. Є. Раєвський. – Київ – Львів, 2000. – 176 с.
4. *Кізіма Т. О.* Іноземне інвестування в умовах інтеграції України у світову економіку / Т. О. Кізіма // Фінанси України. – 2001. – № 10. – С. 118–125.
5. *Махмудов О.* Інвестиційна політика виходу з депресії / О. Махмудов //

Економіка України. – 2005. – № 5. – С. 37–44.

6. *Симоненко В.* Інвестиційна політика: регіональний аспект / В. Симоненко // Економіка України. – 2006. – № 4. – С. 33–38.

Надійшла до редколегії 15.01.2009 р.